

धारणा योजनांवर सिंचनासह विद्युत
निर्गमकाचे जलविद्युत प्रकल्पासाठी निकष.

महाराष्ट्र शासन,
पाटबंधारे विभाग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
क्रमांक : पीटीएल १०१०/(४०२/९०)जवि.
दिनांक ११-११-१९९२.

परिपत्रक

संदर्भ :- शासन पत्र क्र. एववायपी १९८३/५१९/ज. वि. दिनांक ९-१२-८३ न्वये
निर्गमित केलेले बैठकीचे इतिवृत्त.

उर्ध्वी उपलब्धता वाढविण्याच्या दृष्टीने सिंचन प्रकल्पांतर्गत जलविद्युत
निर्मिती करण्यासाठी राज्यात ५० कि. वॅ. स्थापित क्षमतेपेक्षा जास्त क्षमतेचे
छोटे जलविद्युत प्रकल्प (विद्युत निर्मितीसाठी स्वतंत्रा निर्गमक धारणात बसवून किंवा
सिंचन निर्गमकाचे स्मांतर सिंचनासह विद्युत निर्गमकात करून) अभिज्ञात करण्याबद्दलच्या
सूचना दिनांक २१/९/८३ रोजी मंत्रालयात झालेल्या बैठकीत मा. सचिव (ला)
यांनी काही सर्वसाधारण टोबळ मार्गदर्शक तत्वांसह दिल्या होत्या व नंतर
दिनांक ४/१/८९ रोजी झालेल्या जलविद्युत प्रकल्पांच्या आढावा बैठकीत कांही
चर्चा झाली. या सूचनांच्या आधारे राज्यातील विविध सिंचन प्रकल्पातील
सिंचन निर्गमकाचे सिंचनासह विद्युत निर्गमकांत स्मांतर करण्याविषयी किंवा विद्युत
निर्मितीसाठी निर्गमक धारणांमध्ये बसविण्याबद्दलचे प्रस्ताव विभागीय मुख्य
अभियंत्यांनी वेळोवेळी शासनाला मान्यतेसाठी सादर केले होते. यापैकी कांही
प्रकल्प आर्थिक व्यवहार्यतेच्या निकषात न बसल्याने प्राथमिक अन्वेषण स्तरावर
रद्द करावे लागत असल्याचे मुख्य अभियंत्यांना आढळून आल्याने याबाबतचे प्रस्ताव
आर्थिक व व्यवहार्यतेचे निकष न लावता भाविष्यकालीन गरज म्हणून मंजूर
करावेत असे मुख्य अभियंत्यांनी बरेचवेळी सूचित केले आहे.

वरील सूचना विवारात घेता तसेच दिवसेंदिवस संपुष्टात येणा-या
कोळशाच्या साठा व पेट्रोल व इंधन इ. लक्षांत घेता प्रथम दर्शनी रखादा
जलविद्युत प्रकल्प जरी आता महाग वाटत असले तर भाविष्यकाळात तो फायदेशीर
ठरण्याची शक्यता असल्याने धारणा पायथा जलविद्युतगृह व सिंचन निर्गमकाचे
सिंचनासह विद्युत निर्गमकात स्मांतर करण्यासाठी पुढीलप्रमाणे धारणा निर्गमित
करण्यांत येत आहे.

(अ) पाटबंधारे प्रकल्पांच्या धारणांच्या पायथ्याशी वा सिंचन निर्गमकाचे
सिंचनासह विद्युत निर्गमकाचेमध्ये स्मांतर करून जर ५०० कि.वॅ. वा जास्त क्षमतेचे
जलविद्युत प्रकल्प उभारता येणे शक्य असले तर अशा जलविद्युत प्रकल्पाची आर्थिक
व्यवहार्यता लक्षांत न घेता योग्य अववाहकाची तरतूद पाटबंधारे प्रकल्प
कार्यान्वित होत असतांना खालील अटींच्या आधीन राहून करण्यांत यावी.

- १) अशा त-हेच्या अववाहकाची तरतूद करतांना होणारा जास्तीचा छार्च पाटबंधारे प्रकल्पांवर वर्ग केल्यानंतरही पाटबंधारे प्रकल्प व्यवहार्य ठरणे आवश्यक आहे.
- २) नंतर जलविद्युत प्रकल्प आर्थिकदृष्ट्या व्यवहार्य ठरत असेल तरी त्याचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल करावा अथवा जलविद्युत प्रकल्प व्यवहार्य ठरेपर्यंत प्रकल्प अहवाल बनविण्याचे काम स्थगित ठेवावे.

(ब) पाटबंधारे प्रकल्पाच्या धारण पायथ्याशी किंवा सिंचन निर्गमकाचे सिंचनासह विद्युत निर्गमकात सांतर कस्त जर ५०० कि. वॅ. पेक्षा कमी क्षमतेचे जलविद्युत प्रकल्प उभारता येणे शक्य असेल आणि असा जलविद्युत प्रकल्प जर आर्थिक व्यवहार्यतेच्या मापदंडात बसत असेल तरच योग्य अववाहकाची (तरतूद पाटबंधारे प्रकल्प कार्यान्वित करतांना करावी. अशा त-हेच्या धारण पायथा व सिंचनासह विद्युत निर्गमक जलविद्युत प्रकल्पांच्या आर्थिक व्यवहार्यतेसाठी खालील निकष ठरविण्यांत येत आहेत.

- १) भांडवली परताव्याची टक्केवारी ११ प्रतिवर्ष किंवा जास्त.
- २) लाभव्यय गुणोत्तर १ पेक्षा जास्त.
- ३) अशा त-हेच्या सुविधांसाठी होणारा जास्तीचा छार्च जलविद्युत प्रकल्पाच्या छार्चात समाविष्ट कस्त मगव आर्थिक व्यवहार्यता तपासाठी.

(क) अववाहकाच्या तरतूदीसाठी होणारा जास्तीचा छार्च प्रथम पाटबंधारे प्रकल्पावर टाकावा व जलविद्युत प्रकल्पाचे काम सुरु झाल्यावर तो जलविद्युत प्रकल्पावर वर्ग करावा.

(ड) जर अशा त-हेच्या जलविद्युत प्रकल्पाची क्षमता ५० कि. वॅ. पेक्षा कमी असेल तर त्याचा विचार करू नये.

(ई) असे सर्व प्रस्ताव विभागीय मुख्य अभियंता स्थापत्य यांनी मुख्य अभियंता (वि) जलविद्युत प्रकल्प यांच्या सहमतीने शासनाकडे मान्यतेसाठी पाठवावे.

सही/-xxx
(वि. ग. खंडकर.)
शासनाचे कक्ष अधिकारी.

स्वीय सहायक / प्रधान सचिव(पा) सचिव (ला)
स्वीय सहायक, सर्व मुख्य अभियंते व सहसचिव, मंत्रालय.
सर्व मुख्य अभियंते, पाटबंधारे विभाग.
सर्व मुख्य उपसचिव, मंत्रालय.
सर्व अधीक्षक अभियंता, पाटबंधारे विभाग.